

ערב לכבוד ד"ר אברהם חיים לכבוד צאת ספרו:

ייחוד והשתלבות -

**הנהגת הספרדים בירושלים בתקופת השלטון הבריטי
(1917 - 1948)**

מיקום: המרכז ליהדות צפון אפריקה ב'מחנה ישראל'.

תאריך 29.11.2000, קבלת פנים והתכנסות 18.30. תחילת הערב: 19.30

החלק האמנותי: מקהלת הרומנסות הספרדיות על שם יצחק לוי במינהל הקהילתי בקעה-מקור חיים,
בניצוחו של שלום סוטו

בתוכנית:

פתיחה מוסיקלית - מקהלת הרומנסות הספרדיות על שם יצחק לוי, במינהל הקהילתי בקעה-מקור
חיים -

המנחה - דברי פתיחה על הערב - החוק וספרו.

כבוד הנשיא החמישי, מר יצחק נבון, פרופ' עמנואל גוטמן, מר יחזקאל זכאי, מר חיים כהן, מר דויד
סוזנה, הגברת דניה חיים, דוקטור אברהם חיים, קהל יקר מאוד, ערב טוב ומהנה.

פתחנו את הערב בקטע..... ששרה מקהלת הרומנסות הספרדיות על שם יצחק לוי במינהל הקהילתי
בקעה-מקור חיים, בניצוחו של שלום סוטו. המקהלה פעילה מזה 15 שנה. הרוח החיה מאחורי
פעילות המקהלה קבועה היא הזמרת כוכבה לוי, אלמנתו של חוקר הרומנסות והזמר הנודע יצחק
לוי עליו השלום, ששירתו עודנו מהדהדת לא רק באוזנינו אלא גם על לוח ליבנו. מפעלו
המונומנטלי בן 14 הכרכים הוא אבן פינה לתרבות השירית והמוסיקלית של יהודי ספרד - ספר
הרומנסות - שירי עם ספרדיים בן ארבעה כרכים ועוד עשרה כרכים של האנתולוגיה לחזנות
ספרדית. גם יסמין, בתו של יצחק לוי, עושה חיל בימים אלה בתחום שירת הרומנסות הספרדיות.

הערב עומד בסימן 'ייחוד והשתלבות' והוא מוקדש לחוקר ד"ר אברהם חיים ולספרו: ייחוד
והשתלבות - הנהגת הספרדים בירושלים בתקופת השלטון הבריטי בשנים 1917 - 1948.

דומה, שדוקטור אברהם חיים לא יכול היה למצוא שם מוצלח יותר למחקרו מ'ייחוד והשתלבות'. בשעה שהספרדים ועדות המזרח ביקשו בימי המנדט הבריטי - מצד אחד לשמור על ייחודם התרבותי, החברתי והאירגוני, ומצד שני ביקשו להשתלב במוסדות היישוב של המדינה בדרך ולאחר ה'קמת המדינה אף ביקשו להשתלב במוסדות הפרלמנטריים והממשלתיים של מדינת ישראל. מנהיגי המדינה דאז דיברו על 'כור ההיתוך' ו'מיזוג גלויות', שמשמעם המעשי היה אבדן הזהות המיוחדת והצבעונית כל כך של יהודי ספרד והמזרח. השבחה לאל, שמדיניות כור ההיתוך והמיזוג התרבותי שמשמעם ביטול היש - מדיניות שלמרבה המזל פשטה רגל ומדינת ישראל, פחות או יותר, מתנהלת בדרך של ייחוד תרבותי למי שמבקש זאת ובדרך של השתלבות חברתית ופוליטית מצד שני. גם מי שביקש בימינו להחזיר עטרה ליושנה הוא משולב במירקם הפרלמנטרי שלנו ומשפיע עליו.

ספרו של דוקטור אברהם חיים מושתת על עבודת דוקטור שנעשתה בהדרכתו של פרופ' עמנואל גוטמן, מבכירי המורים באוניברסיטה העברית, שנשמע אותו בהמשך.

הספר 'ייחוד והשתלבות של דוקטור אברהם חיים מתאר ומנתח את האירגונים השונים של הציבור הספרדי, דרכי פעולתם ויחסיהם עם המוסדות המרכזיים של היישוב בתקופת המנדט הבריטי (1917-1948). הספר מתועד מאוד ומבוסס בעיקרו על חומר ארכיוני, עיתונות ותיעוד בעל-פה. דוקטור אברהם חיים שקד במשך שנים רבות על מחקרו עד שהביאו לרמה גבוהה של מחקר היסטורי מאוזן ונקי ממעורבות אישית.

ספרו של דוקטור אברהם חיים עוסק באחת התקופות הכואבות של ההנהגה הספרדית. מלחמת העולם הראשונה הייתה ליהודי ספרד והמזרח בארץ ישראל תקופת הרס וחורבן, רבים קיפחו את חייהם בחרב, במגיפות וברעב. המימסד האירגוני הספרדי שהיה מוכר על ידי המימשל העותמני כמייצגם של היהודים בארץ ישראל נדחק לקרן זווית והראשון לציון - החכם באשי - שהיה ראש וראשון ליהודי ארץ ישראל היה לימים לרבם של ספרדים ועדות המזרח. מבחינות רבות היה זה סופה של תקופה, שהתחילה עם עלייתו לארץ של ר' משה בן נחמן (הרמב"ן) בשנת 1267. בחסות המימשל הבריטי בארץ ישראל נדחקו הספרדים לשוליים ולארץ ישראל קמו שתי רבנויות - ספרדית ואשכנזית. אל הרב קוק, הרב האשכנזי הראשון התייחסו כרב הראשי לארץ ישראל ולרב יעקב מאיר התייחסו כרבם של הספרדים. כמה מוזר שבימינו אנו שומעים מדוע יש צורך בשתי רבנויות והמבט הביקורתי מופנה משום מה אל הראשונים לציון.

ספרו של אברהם חיים עוסק באחת התקופות המכריעות בחיי היהודים בארץ ישראל. הוא חושף כוח פוליטי וחברתי שלא נמנה על תנועת העבודה של המדינה בדרך. מצד אחד, העלייה השנייה ואלו שבאו בעקבותיה יצרו הנהגה חדשה בארץ ישראל - היא הביאה איתה דפוסי אירגון, דפוסי תרבות וחינוך ואפילו מוסדות שנעקרו מן הגולה ומוקמו ככתבם וכלשונם בארץ ישראל. מצד שני, האליטה הספרדית לא ראתה בעסקנות מקור פרנסה ייחודי ועד מהרה נדחקו הספרדים ועדות

המזרח לשולי המערכות הפוליטיות בארץ ישראל. באופן סמלי כל כך ליהודים הספרדים היה יאה רק שר משטרה.

עם זאת, יהודי ספרד והמזרח שימשו מאגר נדיב של קולות לתועלתם של מנהיגים זה מקרוב באו. למשל, הגיעו הדברים לידי כך, שיהודי יקר, יליד פולין, ייצג את יהודי אפגאניסטאן בהסדרות הציונית מטעם המפלגה הפרוגרסיבית. יהודי אפגאניסטאן מעולם לא ראו את נציגם כביכול. ספק אם הוא עצמו ידע היכן ממוקמת אפגאניסטאן, שבזכות יהודיה זכה לכיסא הרם.

הגיעו הדברים לכדי כך, שאפילו מנחם אוסישקין, האיש שעקר את השלטת מרחוב יהודה הלוי ברחביה והציב בצניעות אופיינית את השלטת 'רחוב מנחם אוסישקין', הוא סבר שחצי מיליון הספרדים ובני עדות המזרח ראויים בהחלט לייצוג במוסדות היישוב, לא פחות מן המפלגות.

אברהם חיים במחקרו ההיסטורי, המרתק והמכאיב, פתח לפנינו שער אל תקופה מיוחדת זאת, שהשלכותיה מלוות אותנו עד עצם היום הזה והתחושות הקשות של קיפוח התגלגלו לפתחנו מתקופה זו של טרום מדינה עד לימינו אלה.

המחבר עיבד את עבודת הדוקטור לספר מהימן, עשיר במקורות, בהארות ובהערות, בחידושים ובעידכונים. האמת לא רק נאמרה אצל אברהם חיים אלא היא גם נראית לעין. הספר מוסיף נדבך חשוב לתולדות היישוב, לימים של המדינה בדרך.

ועתה, רבותי היקרים, ניגש לחלק של הברכות -
ראשון המברכים הוא מר יחזקאל זכאי.

ב ר כ ו ת:

מר יחזקאל זכאי - 5 דקות.

מר יחזקאל זכאי, הוא חבר כנסת לשעבר, כיהן כמנכ"ל משרד החקלאות וכמנכ"ל חברת 'מקורות'. הוא מכהן כיום כיו"ר ועד העדה הספרדית ועדות המזרח בירושלים, חבר הנהלת הסוכנות, מנכ"ל הפדרציה הספרדית בישראל וגזבר הפדרציה הספרדית העולמית.

מר זכאי, בבקשה!

אני מודה מקרב לב למר יחזקאל זכאי.

מר חיים כהן, חבר מועצת העיר - 5 דקות.

המברך הבא הוא מר חיים כהן.

מר חיים כהן חבר הנהלת העיר ירושלים ויו"ר ההנהלה של ועד עדת המערבים בירושלים שהיום
 אנו מתאכסנים בצל קורתו ומתבשמים מיופיו בשכונה הראשונה מחוץ לחומות אחרי משכנות
 שאננים- 'מחנה ישראל' - שהוקמה בשנת 1866 על-ידי יוצאי צפון אפריקה בראשותו של הרב דוד
 בן שמעון (דב"ש). מר חיים כהן כיהן בעבר כמזכיר מחוז ירושלים של מפלגת העבודה וכיו"ר
 אירגון העובדים של עיריית ירושלים על אלפי עובדיו.

מר חיים כהן בבקשה.

אני מודה מקרב לב למר חיים כהן. הדובר הבא הוא

מר דויד סוזנה - 5 דקות.

מר דויד סוזנה הוא אמן בעל מוניטין בינלאומיים, נספח תרבות של ישראל ב...
 מכהן כיום כיו"ר הנהלת המרכז העולמי לאומנויות ומשמש כמנכ"ל הגלריה העירונית בירושלים.

מר דוד סוזנה, בבקשה!

תודה למר דוד סוזנה.

קטע מוסיקלי - מקהלת הרומנסות

עם תום חלק הברכות, מקהלת הרומנסות הספרדיות על שם יצחק לוי במינהל קהילתי בקעה-מקור
 חיים, בניצוחו של שלום סוטו, תשמיע לנו את הרומנסה....

ד ב ר י מ ע ל ה ס פ ר :

הנשיא החמישי מר יצחק נבון - 15 דקות

הנשיא החמישי מר יצחק נבון מסמל יותר מכול את הערב הזה ואת האכסניה הזאת. באילן היוחסין
 שלו משולבים יהודי ספרד והמגרב, שהצליח למזג אותם באישיותו הייחודית לחטיבה אחת. יצחק
 נבון הוא לא רק מדינאי דגול שעבד במחיצתו של דויד בן-גוריון, אלא סופר ומחזאי מחונן, שהצליח
 לקרב את המוני בית ישראל לתרבות הספרדית. יצחק נבון, בנוסף לכל עיסוקיו, עומד בראש המכון
 לחקר תרבות הלאדינו, כדי שחלילה מורשת זאת לא תישכח מפני זרענו...

בבקשה מר יצחק נבון!

אני מודה לנשיא החמישי, מר יצחק נבון על דבריו.

הדובר הבא הוא

פרופ' עמנואל גוטמן - 15 דקות

פרופ' עמנואל גוטמן הוא פרופיסור אמריטוס באוניברסיטה העברית בירושלים. כיהן במשך שנים רבות כמרצה בחוג למדע המדינה. הוא מוכר כאחד המומחים הבכירים למשטר של מדינת ישראל ולנושאי הפרלמנטריזם. הקים דורות של תלמידים שכבשו את מקומם בחברה הישראלית.

בבקשה, פרופ' עמנואל גוטמן!

אני מודה לפרופ' עמנואל גוטמן על דבריו.

קטע מוסיקלי - מקהלת הרומנסות

כאן המקום לאתנחתא מוסיקלית עם מקהלת הרומנסות, בניצוחו של שלום סוטו, שתשיר לנו.....

אני מודה למקהלת הרומנסות, ששרה לנו את הרומנסה.....

ראש העיר ירושלים מר אהוד אולמרט כתב לדוקטור אברהם חיים על ספרו:

אברהם היקר,

הספר מתאר נאמנה כמחקר היסטורי מבוסס ובעל אחיזה רבה במסמכים את חיי ההנהגה והיישוב הספרדי ופעילותו בירושלים בתקופת השלטון הבריטי.

עיון בספר מחייה את העבר המפואר של ההנהגה הספרדית בירושלים בתקופה זו - תקופה היסטורית מרתקת וחשובה. אין לי ספק כי נדרשת להשקעה מרובה על מנת להעלות את העובדות על הכתב, לנתחן באופן רהוט, וכך - לחרוט אותן על דפי ספרי ההיסטוריה של ירושלים עירנו, על כך - יישר כוח!

ד ב ר ה מ ח ב ר - ד"ר אברהם חיים.

אנו מגיעים לשיאו של הערב, כשבעל השמחה דוקטור אברהם חיים ישמיע את דבריו.

דוקטור אברהם חיים, לרבים מבאי ערב זה הוא מוכר וידוע. אברהם חיים ידידי, נולד בירושלים, הוא מוסמך האוניברסיטה העברית בחוג להיסטוריה של ארצות האיסלאם ובעל תואר שלישי מאוניברסיטת תל-אביב. שימש כמרצה וחוקר באוניברסיטאות ובמכללות ומילא תפקידים מרכזיים במוסדות ציבור ובשירות המדינה. אשתקד קיבל עיטור כבוד ותעודת הוקרה בשם מלך ספרד, ח'ואן קרלוס הראשון, וזאת בזכות פועלו להידוק הקשרים בין ישראל וספרד ועל תרומתו להפצתה ולהנחלתה של מורשת יהדות ספרד. דוקטור אברהם חיים הוא יו"ר הוועדה לחינוך ולתרבות של ועד העדה הספרדית והמזרח, העושה רבות למען הפצת המורשת התרבותית של יהודי ספרד והמזרח.

בבקשה דוקטור אברהם חיים!

תודה לבבית לאברהם חיים על דבריו. הציבור מוזמן להאזין לתוכנית מיוחדת על הספר "ייחוד והשתלבות", בתוכנית שורשים עם המוסיקאי והמנחה חיים צור. התוכנית תשודר בקול ישראל, ברשת א', ביום רביעי, 12 בדצמבר, בשעה 10 בלילה ותימשך שעה.

המנחה - דברי נעילה

קהל יקר, הגיעה שעת נעילה -

דומני, שאהיה שליח ציבור שלכם אם אודה בשמכם לחתן הערב אברהם חיים שזיכה אותנו ביצירה חשובה כל כך. תודה לבבית לדוברים השונים ובראשם לנשיא החמישי יצחק נבון ולפרופ' עמנואל גוטמן וכמובן למר יחזקאל זכאי, למר חיים כהן, לאמן דויד סוזנה, למנצח שלום סוטו ולמקהלת הרומנסות שריגשה אותנו, לאכסניה המכובדת והיפהפיה הזאת ולקברניטיה, לעזר כנגדו דניה חיים וכמובן לכם קהל יקר, לילה טוב ושניפגש גם בעתיד באוהלה של תורה ויצירה.